

A defence of phenomenal consciousness (Qualia)

Shima Hadinia¹, Ahmadreza Hemmati Moghaddam^{2*} , Babak Abbasi²

1. PhD Student of Philosophy of Science, Faculty of Law, Theologian and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University Tehran, Iran
2. Assistant Professor of Philosophy, Faculty of Law, Theologian and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University Tehran, Iran

Abstract

Emotions and feelings include a diversity of mental states with distinct qualitative features known as “qualia”. These mental states' qualitative features consist of how these mental states are perceived or how things appear to us. For this reason, these features are often called phenomenal aspects or phenomenal consciousness. This is how mental states appear to us. This subjective phenomenal feature is commonly defined as follows: there is a thing such that it is the specific quality of the existence of a particular mental state. Some philosophers have gone too far to deny the existence of qualia. George Rey is among these philosophers. He argues that it is possible to design a machine that possesses all mental processes and capacities. Even though such a machine has all the mental capacities that human beings can have, Rey argues, it is dubious that it has qualia. If it is suspicious that this machine has qualia, then no mental capacities and processes are reasonable candidates for qualia. Rey concludes that it is equally reasonable to doubt if human beings possess qualia. The present study shall first formulate Rey's argument and then shows that it is inefficient. This research will explore the question if it is possible to design a machine that, analogous to human beings, possesses mental capacities.

Received: 2 Mar. 2021

Revised: 14 Mar. 2021

Accepted: 15 Mar. 2021

Keywords

Qualia

Rey's argument

Phenomenal consciousness

Mental properties

Corresponding author

Ahadreza Hemmati Moghaddam, Assistant Professor of Philosophy, Faculty of Law, Theologian and Political Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University Tehran, Iran

Email: Hmoghaddam@ipm.ir

doi.org/10.30514/icss.23.2.9

Citation: Hadinia Sh, Hemmati Moghaddam AR, Abbasi B. A defence of phenomenal consciousness (Qualia). *Advances in Cognitive Sciences*. 2021;23(2):119-130.

Extended Abstract

Emotions and feelings include a diversity of mental states with distinct qualitative features known as “qualia”. These mental states' qualitative features consist of how these mental states are perceived or how things appear to us. For this reason, these features are often called phe-

nominal aspects or phenomenal consciousness. This is how mental states appear to us. This subjective phenomenal feature is commonly defined as follows: there is a thing such that it is the specific quality of the existence of a particular mental state. Some philosophers have gone

too far to deny the existence of qualia. George Rey is among these philosophers. He argues that it is possible to design a machine that possesses all mental processes and capacities. Even though such a machine has all the mental capacities that human beings can have, Rey argues, that it is dubious about having qualia. If it is suspicious that this machine has qualia, then no mental capacities and processes are reasonable candidates for qualia. Rey concludes that it is equally reasonable to doubt if human beings possess qualia.

Rey's argument can be formulated as follows:

- (1) I think I have various capacities, including thinking, being self-conscious, using language to report my internal states, having short-term memory, and having perceptual and emotional experiences.
- (2) A machine can be programmed so that it has all mental capacities, including thinking, being self-conscious, using language to report my internal states, having short-term memory, and having perceptual and emotional experiences.
- (3) Even if (2) is true, it is doubtful if this machine is phenomenally conscious.
- (4) If it is doubtful that the machine, as it is described in (2), is phenomenally conscious, then none of the noted mental phenomena in (1) are reasonable candidates for playing the role of phenomenal consciousness.
- (5) If none of the noted mental phenomena in (1) are reasonable candidates for playing the role of phenomenal consciousness, then we have an excellent reason to be doubtful if we have phenomenal consciousness.
- (6) Therefore, there are reasons to be doubtful about having phenomenal consciousness.

The argument is valid, but it is not sound. The current study shall show that Rey's argument is unproductive. This research aims to explore the question if it is really possible to design a machine that, analogous to human beings, possesses mental capacities. Someone might

raise this objection to Rey's argument while it genuinely seems that we have phenomenal consciousness, the same is not the case for the machine. This strategy, however, is not interesting because to assert that "it seems to S that she is phenomenally conscious" is indeed saying that "S believes that she is phenomenally conscious". The problem with this is that someone might argue that to say "it seems to S that P" does not mean "S believes that P.". However, what else might the former mean if it does not mean the latter? At least two meanings can be ascribed to "it seems to S": (1) S conceives that, and (2) S has some sort of immediate perception. If "it seems to S that P" means S conceives that P, then one may wonder whether it is possible for S to conceive that she has a property m, but she does not believe that she has a property m. One should be careful not to identify "conceiving" with "imagining". A person might imagine that she has a property m, while she does not actually have that property and does not even believe in having that property. Conceiving, nonetheless, is connected with the notion of possible worlds. If an individual conceives that she has the property m, it is logically possible that she has that specific property. There is a possible world where S has the property m, and S believes that she has that property. In this way, conceiving could be connected to believing. However, if one claims that seeming is some kind of immediate perception that leads to belief formation, then she looks to be holding that while human beings have this capacity, machines lack it. Nevertheless, why do human beings have the capacity of immediate perception, whereas machines do not have? It appears that one has already made the assumption that machines cannot have an immediate perception, and she is now trying to argue that it does not seem to machines that they have phenomenal consciousness. Evidently, the argument is a non-starter; one needs to argue, first, that seeming is a different phenomenon in human beings and machines and, then, rea-

sons that machines cannot have a perception of seeming. To sum up, the objection against Rey is not effective.

The best and more promising strategy against Rey seems to demonstrate that it is impossible to program the mental activities and processes mentioned in the argument formulated above. If this claim is true, Rey's argument turns out to be false. But is this a true claim? At the outset, it does not look to be true. One needs to establish that it is technologically impossible to program this machine. This, however, is not certain, and one cannot make sure that this is a technological impossibility. Even if it is presently technologically impossible, there is no reason to think that we will not be able to do it in a hundred years or so. The objection needs something more substantial: one is required to establish that it is in principle impossible to program this machine. Dreyfus has taken this path of argument.

Following Dreyfus, this study will argue for the impossibility of designing Rey's machine. Deryfus believes that data are related to each other, and to know how specific data are related to each other, one needs to have knowledge about the interaction between culture and society and the history of an individual. Intelligence, he thinks, is "situated" and cannot be made sense without considering the context of human beings' life. This consists of the effect of the human body on her cognition and the influence of cultural and historical factors on her life.

Given that the reason for the impossibility of Rey's machine is this: programming such a machine requires cultural and social interactions between the machine and some environment. This machine can have its own self-knowledge. The self obtains its significance in relation to others and the environment. Based on this, we will argue that if it is possible to design such a machine, Rey's

argument is ineffective because he thinks that qualia and phenomenal consciousness are some kinds of mental processing. The problem of Rey's argument lies in this false assumption. We need to distinguish two things: (1) a mental process x is qualia, and (2) a mental process x has a particular quality that is called "qualia". Rey does not seem to have appreciated this distinction in his argument. His argument appears to be against (1) and has nothing to do with (2). If the argument is built on (2), then it looks effective, but the problem is that it does not deny the existence of qualia! To challenge the possibility of qualia, Rey needs to argue against the very concept of qualia that is accepted by pro-qualia philosophers. Rey's argument is based on defining and then criticizing the concept of "qualia" in a way that diverges from the accepted definition among philosophers. This is hardly an argument against the existence of qualia.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All ethical principles are observed.

Authors' contributions

All three authors were involved in the design and formulation of the argument and the formulation and review.

Funding

This article is written at personal expense.

Acknowledgments

No need.

Conflict of interest

There is no conflict of interest.

دفاع از آگاهی پدیداری و کوالیا

شیما هادی‌نیا^۱، احمدرضا همتی مقدم^{۲*}، بابک عباسی^۲

۱. دانشجوی دکتری فلسفه علم، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران
 ۲. استادیار گروه فلسفه، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

احساسات و حالات عاطفی طیف وسیعی از حالات ذهنی را تشکیل می‌دهند که به نظر می‌رسد خصوصیت یا کیفیت خاصی دارند. فیلسوفان این جنبه کیفی حالات ذهنی را کوالیا می‌نامند. این جنبه کیفی حالات ذهنی یعنی نحوه‌ای که این حالات، درک می‌شوند یا نحوه‌ای که اشیاء برای ما به نظر می‌رسند. بدین دلیل به این جنبه کیفی گاهی جنبه پدیداری یا آگاهی پدیداری نیز می‌گویند یعنی نحوه‌ای که حالات ذهنی برای ما آشکار می‌شوند. این ویژگی ساجکتیو پدیداری را معمولاً به صورت چیزی وجود دارد که کیفیت بودن آن حالت ذهنی در یک فرد است، تعریف می‌کنند. برخی فیلسوفان وجود کوالیا را انکار کرده‌اند. از جمله این فیلسوفان George Rey است. Rey استدلال می‌کند ما می‌توانیم ماشینی طراحی کنیم که در آن ماشین تمام فرایندها و ظرفیت‌های ذهنی را برنامه‌ریزی کنیم. او معتقد است چنین ماشینی با این که واجد تمام ظرفیت‌ها و فرایندهای ذهنی است، ولی هنوز این شک وجود دارد که ماشین واجد کوالیا است یا نه. اگر این شک درباره ماشین وجود دارد که واجد کوالیا است یا نه پس هیچ کدام از ظرفیت‌ها و فرایندهای ذهنی نمی‌توانند نامزد معقولی برای کوالیا باشند. سپس نتیجه می‌گیرد در این حالت ما نیز معقول و موجه‌ایم که شک داشته باشیم واجد کوالیا هستیم یا نه. در این مقاله ابتدا استدلال Rey صورت‌بندی و سپس نقد و بررسی می‌شود و در نهایت نشان داده می‌شود که این استدلال ناکارآمد است.

دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۲

اصلاح نهایی: ۱۳۹۹/۱۲/۲۴

پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

واژه‌های کلیدی

کوالیا
استدلال ری
آگاهی پدیداری
ویژگی‌های ذهنی

نویسنده مسئول

احمدرضا همتی مقدم، استادیار گروه فلسفه، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

ایمیل: Hmoghaddam@ipm.ir

doi.org/10.30514/iass.23.2.9

مقدمه

از بدنمان حس می‌کنیم، این حس درد یک کیفیتی دارد که آن را از حس قلقلک و یا حس خارش افتراق می‌دهد. وقتی به کسی می‌گوییم «برایت متأسفم» این حس تأسف یک کیفیتی دارد که کاملاً از حس همدردی متفاوت است. فیلسوفان این جنبه کیفی حالات ذهنی را کوالیا (Qualia) می‌نامند. این جنبه کیفی حالات ذهنی یعنی نحوه‌ای که این حالات، درک می‌شوند یا نحوه‌ای که اشیاء برای ما به نظر می‌رسند.

احساسات و حالات عاطفی طیف وسیعی از حالات ذهنی را تشکیل می‌دهند که به نظر می‌رسد خصوصیت یا کیفیت خاصی دارند. مثلاً وقتی به پارچه قرمز نگاه می‌کنیم، رنگی که ما درک می‌کنیم کیفیتی دارد که با عنوان قرمز آن را مشخص می‌کنیم و آشکارا کیفیت رنگ قرمز از کیفیت رنگ سبز متفاوت است و ما با دیدن رنگ سبز و قرمز دو کیفیت متفاوت را ادراک می‌کنیم؛ یا مثلاً وقتی دردی در قسمتی

می‌شوند. مثلاً David Chalmers میان آگاهی پدیداری و آگاهی روان‌شناختی تمایز قائل می‌شود (۲). بر اساس نظر این فیلسوفان برای این که یک حالت ذهنی به لحاظ پدیداری آگاهانه باشد باید واجد کوالیا باشد یعنی چیزی وجود دارد که کیفیت در آن حالت ذهنی بودن است. بنابراین اگر تمایز میان آگاهی پدیداری و آگاهی روان‌شناختی را بپذیریم، می‌توان گفت ضروری است که تمام حالات ذهنی همراه با کوالیا، به لحاظ پدیداری آگاهانه به حساب بیایند و ضروری است که تمام حالات ذهنی که به لحاظ پدیداری آگاهانه هستند، واجد کوالیا باشند.

حال سؤال این است چرا موضوع کوالیا و تجربه ذهنی از حالات آگاهانه اهمیت دارد و با موضوع آگاهی یکسان انگاشته می‌شود؟ شاید دلیل اصلی این باشد که موضوع کوالیا یک چالش بنیادی برای نظریه‌های Physicalistic درباره مسئله ذهن و بدن است. به عبارت دیگر هر نظریه معقولی درباره ماهیت ذهن باید تبیین قابل قبولی برای مسئله کوالیا داشته باشد. موافقین کوالیا و تجربه‌های subjective حالات ذهنی آگاهانه، معتقدند که نظریه‌های Physicalistic نمی‌توانند تبیین قابل قبولی از کوالیا ارائه دهند. دلیل آن این است خصوصیت کیفی تجربه‌های subjective به ویژگی‌های Physical قابل تحویل و تقلیل نیست.

۱) استدلال علیه کوالیا

یک نوعی از استدلال‌ها علیه کوالیا، استدلال‌هایی هستند که بیان می‌دارند چیزی به نام کوالیا وجود ندارد. این نوع استدلال‌ها، استدلال‌های جدی‌تری هستند چون اگر چیزی به نام کوالیا وجود نداشته باشد، آموزه‌های Physicalistic درباره ذهن با مشکلی در این زمینه مواجه نیستند که بخواهند آن را تبیین کنند. البته این نوع استدلال‌ها علیه وجود کوالیا چندان در ادبیات فلسفه ذهن محل بحث و بررسی نبوده‌اند چون تعداد افرادی که وجود کوالیا را انکار کرده‌اند بسیار اندک بوده‌اند. Rey (۴) از جمله افرادی است که در مقاله‌ای با عنوان دلیلی برای شک بر وجود آگاهی سعی کرده است نشان دهد وجود کوالیا محل شک است {این استدلال Rey در مقاله دیگری از او بازسازی شده است (۵) که در واقع نسخه اصلاح شده همان استدلال او در مقاله دلیلی برای شک به وجود کوالیا است. همین استدلال را مجدداً Rey در مقاله دیگری باز توضیح داده و بازسازی کرده است (۶)}.

۱-۲) استدلال شک بر وجود آگاهی

Rey در مقاله خود با عنوان دلیلی برای شک به وجود آگاهی، استدلالی را طراحی می‌کند که هدف آن این است نشان دهد که وجود کوالیا محل

بدین دلیل به این جنبه کیفی گاهی جنبه پدیداری (Phenomenal) نیز می‌گویند یعنی نحوه‌ای که حالات ذهنی برای ما آشکار می‌شوند. نکته مهم این است که این جنبه کیفی تنها از منظر اول‌شخص قابل فهم است. مثلاً همان‌طور که بیان شد دردها واجد احساس کیفی خاصی هستند- یعنی کیفیت رنجش و ناراحتی یا آزارندگی- که مشخصه درد است؛ اما وقتی من درد می‌کشم، فقط خودم می‌دانم این درد چه احساسی دارد و دیگران نمی‌توانند درد من را آن‌طور که من احساس می‌کنم احساس کنند. بدین ترتیب هر نوعی از احساسات، کیفیت احساسی خاص خودشان را دارند. وقتی به یک پارچه زرد نگاه می‌کنیم، آن پارچه به یک صورت مشخص و خاص برای ما به نظر می‌آید یعنی پارچه برای ما زرد به نظر می‌آید. بنابراین این جنبه کیفی حالات ذهنی به نحوی است که فقط دارنده این حالات آن کیفیت را احساس می‌کند و دیگران به آن دسترسی ندارند.

صورت‌بندی کوالیا تا حد زیادی مشکل است و حتی برخی معتقدند که اساساً این کیفیات قابل بیان و صورت‌بندی نیستند (۱). به طور کلی کوالیا را به صورت زیر صورت‌بندی می‌کنند:

ویژگی پدیداری ذهنی (Subjective) (کوالیا) = df چیزی وجود دارد که فرد مستقیم و بی‌واسطه آن را از درون درک می‌کند.

یک حالت ذهنی ویژگی پدیداری subjective (کوالیا) دارد اگر و تنها اگر چیزی وجود دارد که کیفیت بودن آن حالت ذهنی در یک فرد است { این عبارت مشهور Nagel است: There is something that it is like to be that: organism }.

موضوع و مسئله کوالیا امروزه با مسئله آگاهی ربط وثیقی پیدا کرده است. حتی برخی از فیلسوفان مانند John Searle مسئله آگاهی را با مسئله کوالیا یکسان می‌دانند. او چنین می‌نویسد: «مسئله آگاهی با مسئله کوالیا این‌همان است» (۷). دیدگاه استاندارد در فلسفه ذهن این است که حالات ذهنی آگاهانه خصوصاً ادراکات و احساسات بدنی و اکثر عواطف واجد کوالیا هستند. می‌توان گفت اگر یک حالت ذهنی واجد کوالیا بود، پس یک حالت ذهنی آگاهانه است. بنابراین حالات ذهنی‌ای که ویژگی‌های پدیداری subjective دارند، حالات ذهنی آگاهانه هستند. این نکته را می‌توان به صورت زیر نشان داد:

حالت ذهنی m آگاهانه است اگر و تنها اگر m واجد کوالیا باشد.

در این حالت آگاهی و داشتن کوالیا هم ارزش هستند. یعنی نمی‌تواند حالتی آگاهانه باشد اما کوالیا نداشته باشد و بالعکس. اما برخی فیلسوفان بین مفهومی از آگاهانه که به واسطه وجود ویژگی‌های پدیداری ذهنی ایجاد می‌شود و مفهومی از آگاهانه که به واسطه نقش کارکردی حالات ذهنی در سیستم شناختی فرد است، تمایز قائل

یا در ترکیب با یکدیگر می‌تواند نامزد معقولی برای آگاهی پدیداری باشد چون هر یک از آنها تک تک یا با هم دیگر می‌تواند در یک ماشین برنامه‌ریزی شود به نحوی که هنوز می‌توان شک داشت که ماشین آگاهی پدیداری دارد یا نه. Rey معتقد است امکان چنین ماشینی شهود دکارتی را زیر سوال می‌برد. او چنین می‌نویسد: «اگر در هر مورد شما تا اندازه‌ای این تمایل را دارید اعتراض می‌کنم که من این تمایل را دارم که شک کنید ماشینی که توصیفش کرده‌ام واجد آگاهی است یا نه، آنگاه به نظر می‌رسد شما باید به همان اندازه تمایل داشته باشید که شک کنید خودتان واجد آگاهی هستید یا نه» (۴، صص ۲۱-۲۲).

{Rey در مقاله دلیلی برای شک به وجود کوالیا و در مقاله سوالی درباره آگاهی صریحاً ادعا نمی‌کند که استدلال او مستقیماً علیه آگاهی پدیداری است. اما وقتی بر شهود خواننده اتکا می‌کند که ماشینی که توصیف می‌کند آگاه نیست، آشکارا آگاهی پدیداری را مدنظر دارد. او ادعا می‌کند که ماشین قطعاً توانایی داشتن هم‌ارزهای کارکردی از ادراکات حسی را می‌تواند داشته باشد اما اکثر افراد امتناع می‌کنند که بپذیرند ماشین واقعاً مثلاً تجربه رنگ قرمز را دارد (۴، صص ۱۹؛ ۵، صص ۱۸)، و این دلیلی است تا افراد شک کنند ادراکات حسی خودشان واجد کوالیا است. Rey (۶) صریحاً بیان می‌کند که حمله او علیه آگاهی پدیداری است. او معتقد است که فهرست ارائه شده از فرایندهای ذهنی به آسانی می‌تواند در رایانه‌های موجود برنامه‌ریزی شود، اما اکثر افراد چنین رایانه‌ای را آگاه نمی‌دانند (دست کم شک دارند که چنین رایانه‌ای آگاهی دارد یا نه). این که افراد انکار می‌کنند که ماشین واجد آگاهی است خود دلیلی بر این است که آنها تصویری از این نوع آگاهی دارند. Rey به این نکته آگاه است که همین سخن او می‌تواند دلیلی علیه استدلال او باشد یعنی اگر افراد تصویری از آگاهی پدیداری دارند پس به نظر می‌رسد که آنها تجربه‌ای بی‌واسطه از این نوع آگاهی دارند که شک دارند ماشین بتواند چنین تجربه‌ای داشته باشد. اما Rey معتقد است که چون ماشین می‌تواند ادراک حسی هم‌ارز با ادراک حسی انسان داشته باشد چرا نگوئیم ماشین نیز تجربه‌ای از کوالیا دارد؟ اگر شک کنیم که ماشین واجد کوالیا هست یا نه همین شک را در مورد انسان نیز می‌توان داشت. { در ادامه می‌نویسد: «تا آنجایی که نمی‌توانم امکان چنین ماشینی را رد کنم، قطعاً نمی‌توانم امکان این که من درست اکنون و اینجا آگاه نیستم، رد کنم» (۴، صص ۲۲). استدلال Rey را می‌توان به صورت زیر بازسازی کرد:

استدلال Rey

(۱) من فکر می‌کنم من ظرفیت و توانایی فکر کردن، خودآگاهی، استفاده از زبان برای گزارش حالات درونی، حافظه کوتاه مدت و داشتن تجربه‌های ادراکی و احساسی را دارم.

(۲) یک ماشین هم می‌تواند به نحوی برنامه‌ریزی شود که تمام توانایی‌ها و ظرفیت‌های ذهنی مانند فکر کردن، خودآگاهی، داشتن تجربه‌های ادراکی و احساسی و نظایر آن را داشته باشد

شک و تردید است. در واقع او در این استدلال، کوالیا را صریحاً انکار نمی‌کند بلکه وجود آن را محل بحث و تردید می‌داند. بنابراین هدف او در این استدلال دقیقاً مشخص نیست مخاطبینی است که وجود کوالیا و آگاهی پدیداری را بدون شک و تردید قبول دارند یا صرفاً کسانی که به وجود کوالیا باور دارند. نکته اینجاست حتی اگر استدلال Rey موفق باشد و وجود کوالیا محل تردید باشد، به نظر می‌رسد موضوع کوالیا و آگاهی پدیداری کماکان مسئله‌ای حقیقی برای Physicalists خواهد بود. به عبارت دیگر باید میان دو گزاره زیر افتراق داد:

(۱) افرادی که صرفاً باور دارند کوالیا وجود دارد

(۲) افرادی که باور دارند ما دسترسی مستقیم و بی‌واسطه به آگاهی پدیداری و کوالیا داریم

از گزاره ۱ منطقی‌تر گزاره ۲ نتیجه نمی‌شود؛ یعنی فردی می‌تواند به وجود کوالیا باور داشته باشد اما دسترسی مستقیم و بی‌واسطه به آگاهی پدیداری را انکار کند. اما اگر کسی گزاره ۲ را بپذیرد به نظر می‌رسد وجود کوالیا را غیرقابل شک می‌داند و منطقی‌تر گزاره ۱ از آن نتیجه می‌شود. اگر این نکته را بپذیریم و این تمایز درست باشد به نظر می‌رسد مخاطبین استدلال Rey تنها کسانی هستند که به وجود کوالیا صرفاً باور دارند. به عبارت دیگر مخاطبین استدلال او تنها افراد گزاره ۱ را شامل می‌شود. بدین ترتیب حتی اگر استدلال او موفق باشد هنوز مسئله کوالیا مسئله مهمی برای فیزیکالیست‌ها خواهد بود. در ادامه استدلال Rey را بررسی می‌کنیم.

Rey معتقد است خیلی از فیلسوفان این شهود دکارتی را قبول دارند که «مهم نیست آنچه نظریه شما و ابزارهای شما بیان می‌کنند، آنها هرگز نمی‌توانند دلیلی به من ارائه دهند مبنی بر این که فکر کنم که من درست اکنون و اینجا آگاه نیستم» (۴، صص ۶).

استدلال Rey کلاً بر این نکته استوار است که نشان دهد این شهود دکارتی اشتباه است و دلایلی می‌تواند وجود داشته باشد مبنی بر این که من درست اینجا و در حال حاضر آگاه نباشم. Rey برای این که استدلال خود را پیش ببرد از مخاطب می‌خواهد پدیده‌های ذهنی را در نظر بگیرد:

(۱) فکر کردن

(۲) ظرفیت و استعداد برای خودآگاهی (for self-awareness Capacity)

(۳) ظرفیت استفاده از زبان برای گزارش حالات درونی مان

(۴) مکانیسم‌های حافظه کوتاه مدت

(۵) توانایی برای داشتن تجربه‌های احساسی و ادراکی {Rey (۶) سه مورد توجه کردن، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری را نیز اضافه می‌کند.}

استدلال Rey این است که هر یک از این فرایندهای ذهنی به تنهایی

می‌تواند داشته باشد (۶، ص ۱۳۰).

Smith در پاسخ به این استدلال Rey، معتقد است که انسان با ماشین کاملاً متفاوت است و این تفاوت اهمیت معرفتی دارد. آشکارا و به طور حقیقی (Genuinely) به نظر می‌رسد برای ما که واجد آگاهی پدیداری هستیم اما به طور راستین و واضح برای ماشین به نظرش نمی‌رسد که واجد کوالیا است. در واقع او معتقد است حتی اگر ماشین با باورهای معرفتی همان‌گونه که Rey استدلال می‌کند برنامه‌ریزی شده باشد، منطقاً نتیجه نمی‌دهد که او می‌تواند همان شهود دکارتی را مانند انسان داشته باشد. چون صرف گزارش کردن چنین شهودی توسط ماشین باعث نمی‌شود که برای ماشین به نظر برسد (the machine Seeming to) که او آگاه است (۸، ص ۲۷).

به نظر می‌رسد Rey می‌تواند هنوز پاسخ مناسبی به استدلال Smith ارائه بدهد. او می‌تواند ادعا کند که به نظر رسیدن برای شخصی که او به لحاظ پدیداری آگاه است، چیزی جز این نیست که او باور دارد که به لحاظ پدیداری آگاه است. در واقع ادعای Rey می‌تواند گزاره زیر باشد که در این حالت استدلال Smith کار نمی‌کند:

S: به نظر رسیدن برای $x=x$ باور دارد

اما کسی می‌تواند در دفاع از Smith، ادعا کند که به نظر رسیدن به معنای باور داشتن نیست. حال سوال این است که به نظر رسیدن اگر مساوی با باور داشتن نباشد، چه معنای دیگری می‌تواند داشته باشد؟ دست‌کم دو معنای دیگر می‌توان برای به نظر رسیدن قائل شد: (۱) تصور کردن (Conceive) و (۲) نوعی ادراک بی‌واسطه.

ممکن است کسی ادعا کند که به نظر رسیدن یعنی تصور کردن. اگر به نظر رسیدن به معنای تصور کردن باشد حال با این سوال روبرویم که فردی می‌تواند تصور کند که m را دارد اما باور نداشته باشد که m را دارد؟ باید به این نکته دقت کرد که تصور کردن غیر از تخیل کردن (Imagination) است. فردی می‌تواند تخیل کند فلان ویژگی را دارد اما واقعاً ندارد و باور هم ندارد که آن را دارد. اما تصور کردن با جهان‌های ممکن ربط دارد. اگر فردی تصور می‌کند که واجد ویژگی m است، پس چنین چیزی منطقاً ممکن است یعنی دست‌کم یک جهان ممکن وجود دارد که فرد در آن جهان ممکن واجد ویژگی m است و در آن جهان ممکن باور دارد که ویژگی m را دارد. بدین ترتیب تصور کردن با باور داشتن می‌تواند ارتباط داشته باشد. اما اگر کسی ادعا کند که به نظر رسیدن نوعی ادراک بی‌واسطه است که منجر به باور می‌شود نه خود باور کردن، در این حالت او معتقد است که ماشین چنین ادراکی ندارد اما انسان دارد؟ حال سوال این است که چرا انسان چنین ادراک بی‌واسطه‌ای را دارد اما ماشین ندارد؟ به نظر می‌رسد فرد در این حالت

(۳) اگر ماشینی بتواند تمام توانایی‌ها و ظرفیت‌های ذهنی را مانند آنچه در مقدمه اول بیان شد داشته باشد، هنوز این شک وجود دارد که چنین ماشینی به لحاظ پدیداری آگاه است

(۴) اگر دست‌کم این شک وجود دارد که ماشین توصیف شده در مقدمه دوم، به لحاظ پدیداری آگاه است، پس هیچ‌یک از پدیده‌های ذهنی توصیف شده در مقدمه اول نامزد معقولی برای ایفای نقش آگاهی پدیداری نیستند

(۵) اگر هیچ‌یک از پدیده‌های ذهنی توصیف شده در مقدمه اول نامزد معقولی برای نقش آگاهی پدیداری نیستند، پس دلیلی وجود دارد که شک کنیم ما واجد آگاهی پدیداری هستیم

(۶) بنابراین دلیلی وجود دارد که شک کنیم ما واجد آگاهی پدیداری هستیم

این استدلال منطقاً معتبر (Valid) است. اما به نظر می‌رسد استدلال Rey صحیح (Sound) نباشد. در ادامه استدلال بالا را نقد و بررسی خواهیم کرد.

الف) ایراد اول

یک پاسخ طبیعی به این استدلال این است که تمام انسان‌ها فکر می‌کنند که خودشان به لحاظ پدیداری آگاهند و ماشین خودکار نیستند. یعنی هر انسانی خودش را یک ماشین نمی‌داند. هر انسانی این تصور را دارد که واجد درک کیفیات رنگ و یا ادراکات و احساسات است. بنابراین حتی اگر فرایندهای ذهنی فهرست شده در مقدمه اول نامزد معقولی از آگاهی پدیداری نباشند، باز هر انسانی فکر می‌کند واجد کوالیا و آگاهی پدیداری است و با یک ماشین خودکار متفاوت است.

اما به نظر می‌رسد Rey می‌تواند در پاسخ به استدلال بالا بگوید که انسان‌ها باورهای خاصی درباره حالات ذهنی خودشان دارند. انسان‌ها این باور را دارند که واجد کوالیا هستند و ماشین خودکار نیستند. همین باور را نیز یک ماشین می‌تواند داشته باشد. چون ماشینی که Rey توصیف کرده ظرفیت و استعداد داشتن مقاصد و باورها را دارد، بنابراین چنین ماشینی می‌تواند ظرفیت و توانایی داشتن چنین باوری را نیز داشته باشد. به عبارت دیگر ماشین هم می‌تواند همانند انسان همان شهود دکارتی را داشته باشد و علاوه بر آن باورهای معرفتی دیگری را هم داشته باشد. بنابراین صرف این که انسان فکر می‌کند که او واجد آگاهی پدیداری است منطقاً نتیجه نمی‌دهد که او واجد آگاهی پدیداری است. یعنی از این که X فکر می‌کند که y منطقاً نتیجه نمی‌شود که y . حال اگر دست‌کم درباره ماشین این شک وجود دارد که واجد کوالیا باشد همین شک و تردید را نیز درباره انسان و هر فردی درباره خودش

از قبل فرض کرده است که ماشین‌ها نمی‌توانند چنین ادراکی داشته باشند و اکنون استدلال می‌کند برای ماشین به نظر نمی‌رسد که واجد آگاهی است. این استدلال طبعاً مصادره به مطلوب است و فرد باید استدلال کند که به نظر رسیدن در انسان کاملاً امری متفاوت است که ماشین نمی‌تواند واجد ادراک به نظر رسیدن باشد. در این حالت ارائه برهان بر دوش فرد است تا ادعایش را ثابت کند. بنابراین هنوز ری می‌تواند از ایراد Smith فرار کند بدون این که دچار چالش جدی شود.

ب) ایراد دوم

می‌توان استدلال کرد که مقدمه دوم و یا سوم استدلال Rey کاذب است. یعنی کسی می‌تواند دو استراتژی زیر را به کار ببرد:

۱) استدلال کند که بدون شک چنین ماشینی که با این فرایندهای ذهنی برنامه‌ریزی شده، ماشینی است که کاملاً به لحاظ پدیداری آگاه است (رد مقدمه سوم)

۲) هنوز یک پدیده ذهنی مربوط برای آگاهی پدیداری وجود دارد که در فهرست Rey وجود ندارد ولی انسان واجد آن است و این پدیده ذهنی را هرگز نمی‌توان در ماشین برنامه‌ریزی کرد (رد مقدمه دوم)

از این دو راهبرد، راهبرد اول چندان اهمیت معرفتی ندارد. در واقع راهبرد اول به نوعی منحل کردن صورت مسئله است. از این که چنین ماشینی با این فرایندهای ذهنی به لحاظ پدیداری آگاه است می‌توان نتیجه گرفت که وجود کوالیا غیرقابل شک است. چون اگر ماشینی بتواند با این فرایندهای ذهنی واجد کوالیا باشد، انسان به طریق اولی واجد کوالیا است؛ پس هیچ شکی درباره وجود کوالیا باقی نمی‌ماند. اما این یک شهود بسیار قوی را که در پشت استدلال Rey وجود دارد انکار می‌کند. رد مقدمه سوم (راهبرد ۱) در واقع چیزی جز بیان این نکته نیست که وجود کوالیا اساساً غیرقابل شک است. بنابراین رد مقدمه سوم یعنی این گزاره:

L: اگر ماشینی با این پدیده‌ها و فرایندهای ذهنی برنامه‌ریزی شده باشد، پس او واجد کوالیا است

اما اگر به استدلال Rey دقت کنیم متوجه می‌شویم او بر شهود مهمی تکیه کرده است که می‌توان گفت اکثر افراد این شهود را دارند و این شهود این است که ماشین نمی‌تواند واجد آگاهی پدیداری باشد. Rey در این استدلال به دنبال آن است نشان دهد اگر این شهود درست باشد آن را می‌توان برای خود فرد هم به کار برد. اما رد مقدمه سوم و پذیرش گزاره L باعث می‌شود که شهود بین‌الذهانی مهمی را انکار کنیم که خود هزینه زیادی دارد و رد چنین شهودی راهبرد جذابی برای رد استدلال Rey نیست.

همان‌گونه که پیش از این بیان شد مخاطبین استدلال Rey افرادی هستند که صرفاً باور دارند که کوالیا وجود دارد. Rey با ارائه استدلال خود درصدد آن است که نشان دهد چنین باوری می‌تواند محل تردید باشد. اما همان‌طور که بیان شد استدلال او برای مخاطبینی که باور دارند ما دسترسی مستقیم و بی‌واسطه به کوالیا داریم، از همان ابتدا کار نمی‌کرد. چون چنین افرادی اساساً وجود کوالیا را غیرقابل شک می‌دانند بنابراین از پیش استدلال Rey برای آنها کارآمد نبود.

راهبرد دوم راهبردی است که Joseph Levine در پیش گرفته است. Levine معتقد است امکان این که یک ماشینی می‌تواند تمام اعمال ذهنی فهرست شده در استدلال Rey را انجام دهد ولی آگاهی پدیداری نداشته باشد، منطقی نتیجه نمی‌دهد که فرد می‌تواند درباره خودش چنین تصویری داشته باشد. به عبارت دیگر امکان چنین ماشینی دلیلی فراهم نمی‌کند که فرد درباره آگاهی پدیداری خودش شک کند. دلیل Levine این است که خود تجربه آگاهی پدیداری توسط فرد، بخشی از داده‌های مبنایی (Database) (یعنی مقوم (Constitutive) داشتن آگاهی پدیداری، تجربه آگاهی پدیداری است) است که فرضیه ماشین باید با آن سازگار باشد. یعنی در فهرست ارائه شده توسط Rey یک فرایند ذهنی مبنایی جا افتاده است که امکان درک آگاهی پدیداری را فراهم می‌کند و آن هم خود تجربه آگاهی پدیداری است. از نظر Levine انسان‌ها واجد چنین تجربه‌ای هستند اما در فهرست ماشین Rey چنین تجربه‌ای ذکر نشده است. اگر ماشین Rey بتواند چنین تجربه‌ای داشته باشد پس دیگر شکی وجود ندارد که ماشین واجد کوالیا است و استدلال Rey مطلقاً کار نمی‌کند. اگر ماشین نمی‌تواند چنین برنامه‌ای داشته باشد، پس قیاس بین ماشین و انسان درباره آگاهی پدیداری مبنایی ندارد؛ چون انسان واجد تجربه آگاهی پدیداری است و ماشین مفروض Rey اساساً چنین تجربه‌ای ندارد. بنابراین استدلال Rey از نظر Levine با یک دوراهی روبرو است که اتخاذ هر یک از دوراهی‌ها استدلال او را ناکارآمد می‌سازد.

به نظر می‌رسد استدلال Levine علیه Rey صحیح نباشد و در واقع مصادره به مطلوب است. اگر تجربه آگاهی پدیداری توسط فرد بخشی از داده‌های مبنایی مربوط برای آگاهی پدیداری است، پس این فرضیه که فرد به لحاظ پدیداری آگاه نیست، با آن داده‌های مبنایی مربوط به آگاهی پدیداری سازگار نیست. به عبارت دیگر منطقی است که انسان واجد آگاهی پدیداری نباشد و این نکته به لحاظ منطقی امکان دارد. حال اگر خود تجربه آگاهی پدیداری بخشی از داده‌های مبنایی برای آگاهی پدیداری باشد دیگر منطقی نیست فرد واجد آگاهی پدیداری نباشد چون تناقض ایجاد می‌شود و به لحاظ عقلانی نیز شک به

این که فرد به لحاظ پدیداری آگاه است یا نه، دیگر شک معقولی نیست.

ج) ایراد سوم

Woodruff-Smith (۸) همچنین در نقد استدلال Rey راهبرد دیگری را پی می‌گیرد که تا حدی جالب توجه است. او میان دو ادعای زیر تمایز قائل می‌شود:

- ۱) وقتی من آگاهانه درباره x فکر می‌کنم، من می‌دانم که آگاهانه در حال چنین فکری هستم
 - ۲) وقتی من آگاهانه درباره x فکر می‌کنم، من می‌دانم بدون شک (Indubitably) که آگاهانه در حال چنین فکری هستم
- Smith معتقد است تنها ادعای ۱ پذیرای شهود دکارتی است در حالی که ادعای ۲ محل حمله Rey است. یعنی اگر Rey بخواهد با استدلالش شهود دکارتی را زیر سوال ببرد باید ادعای ۱ را مد نظر قرار دهد در حالی که استدلال Rey، استدلالی علیه ادعای ۲ است و ادعای ۲ ربطی به شهود دکارتی ندارد (۸، صص ۲۹-۲۸).

به نظر می‌رسد استدلال Smith، نمی‌تواند علیه استدلال Rey کارآمد باشد. بر مبنای شهود دکارتی من دلیلی ندارم تا به گزاره «درست اینجا و اکنون به لحاظ پدیداری آگاهم» شک کنم. شهود دکارتی ادعای بیش‌تری از ادعای ۱ است. ادعای ۱ این امکان را که فرد باور داشته باشد به لحاظ پدیداری آگاه است اما دلیلی برای شک به آن داشته باشد، بدون پاسخ می‌گذارد. همچنین ادعای ۱ درباره این امکان که فرد باور داشته باشد به لحاظ پدیداری آگاه است حتی وقتی که به لحاظ پدیداری آگاه نباشد، ممتنع است. بنابراین از این که حمله Rey بر ادعای ۱ نیست، نتیجه نمی‌شود که حمله Rey بر شهود دکارتی بی‌تاثیر است. چون نتیجه استدلال او این است که فرد می‌تواند به داشتن آگاهی پدیداری شک کند؛ اما از ادعای ۱ این نتیجه در نمی‌آید. بنابراین حمله Rey می‌تواند بر ادعای ۱ نباشد ولی باز شهود دکارتی را به چالش بکشد. در نتیجه استدلال Smith به نظر نمی‌رسد کارآمد باشد.

از سوی دیگر برخلاف آنچه Smith ادعا دارد به نظر نمی‌رسد حمله Rey بر ادعای ۲ باشد. چون استدلال Rey این است که اگر درباره ماشین این شک وجود داشته باشد که به لحاظ پدیداری آگاه است، پس درباره خود فرد نیز می‌توان این شک را داشت. اما این نتیجه‌گیری کاملاً با ادعای ۲ سازگار است. چون اگر فرد به لحاظ پدیداری آگاه نباشد، ادعای ۲ نتیجه نمی‌دهد که او بدون شک می‌داند که به لحاظ پدیداری آگاه است. بنابراین نتیجه‌گیری استدلال Rey با ادعای ۲ سازگار است و نمی‌تواند حمله‌ای علیه آن به حساب بیاید.

تاکنون ایراداتی را که بر استدلال Rey گرفته شده بود، بررسی کردیم و نشان دادیم که انتقادهای علیه استدلال Rey چندان کارآمد نیست. با این حال به نظر می‌رسد استدلال او، استدلال صحیحی نیست و با مشکلات جدی‌تری روبرو است. در ادامه سعی می‌کنیم چالش‌های جدی بر استدلال Rey را مطرح کنیم.

د) ایراد چهارم

به نظر می‌رسد مقدمه دوم استدلال Rey کاذب است. اما برخلاف راهبرد دوم از ایراد دوم (استدلال Levine علیه Rey) مقدمه دوم استدلال Rey با مشکل جدی‌تری روبرو است. این راهبرد را به صورت ادعای N مشخص می‌کنیم:

N : در هیچ ماشینی امکان برنامه‌ریزی تمام اعمال و فرایندهای ذهنی فهرست شده در استدلال Rey وجود ندارد

اگر ادعای N درست باشد، پس مقدمه دوم استدلال Rey کاذب است و استدلال او صحیح نخواهد بود. حال سوال این است ادعای N ادعای درستی است؟ در وهله اول به نظر می‌رسد که ادعای N ادعای درستی نیست. چون اولاً باید به لحاظ فن‌آوری مشخص شود که امکان برنامه‌ریزی چنین ماشینی وجود ندارد، که طبعاً از نظر فن‌آوری نمی‌توان با قاطعیت گفت چنین امکانی وجود ندارد. چون حتی اگر در زمان فعلی نتوان چنین ماشینی را برنامه‌ریزی کرد در سال‌های بعد و یا حتی صد سال دیگر شاید بتوان چنین ماشینی را برنامه‌ریزی کرد. ادعای N در صورتی می‌تواند صحیح باشد که فردی استدلال کند که اساساً و منطقاً امکان ساخت چنین ماشینی وجود ندارد.

در میان فلاسفه Dryfus (۳) سعی کرده است چنین استدلالی فراهم کند. Dryfus در کتابش با نام آنچه رایانه‌ها نمی‌توانند انجام دهند: نقدی بر دلایل مصنوعی چنین می‌نویسد: «حتی اگر رایانه‌ها تمام معرفت انسانی شامل تمام موقعیت‌های انسانی ممکن را بازنمایی کنند، رایانه‌ها این معرفت را از بیرون شبیه یک مریخی یا خداوند نمایش می‌دهند. رایانه‌ها در هیچ یک از آن موقعیت‌ها قرار نگرفته‌اند» (۳، ص ۵۲ با کمی تغییر)

این سخن Dryfus بدین معنا است که تنها رابطه معرفت رایانه و جهان خارج از طریق خالق آن برنامه است، یعنی کسی که تصمیم می‌گیرد چگونه عناصر در جهان پیرامون رایانه مفهوم‌سازی شود. همچنین طراح و برنامه‌نویس تعیین می‌کند چه چیزی مربوط است و چه چیزی غیر مربوط. خود برنامه ارتباط مستقیم بین جهان خارج و بازنماینده‌های درونی آن برقرار نمی‌کند. این ارتباط با جهان خارج از طریق طراح و برنامه‌نویس برقرار می‌شود. بدین ترتیب خود سیستم فاقد یک معرفت

در محیط و نیازمند داشتن تاریخچه و تعامل با فرهنگ و اجتماع است. بنابراین چنین ماشینی وقتی می‌تواند فهمی از خود داشته باشد که تاریخچه مشخصی داشته باشد. خود در نسبت با دیگری و در محیط و در تعامل با اجتماع معنا می‌یابد. اگر استدلال Dryfus درست باشد مقدمه دوم استدلال Rey (۲a) کاذب است و بنابراین استدلال او تهدیدی برای مسئله کوالیا نخواهد بود.

ل) ایراد پنجم

به نظر می‌رسد مهمترین اشتباه Rey در این است که آگاهی پدیداری را نوعی پردازش یا عمل ذهنی می‌داند. اگر به فهرست Rey نگاه دوباره ببیندازیم، متوجه می‌شویم آن چیزهایی که Rey به مثابه نامزد معقول برای آگاهی پدیداری انتخاب کرده در واقع همگی اعمال ذهنی، یا ظرفیت‌هایی برای اعمال ذهنی است (فهرست Rey: فکر کردن، ظرفیت و استعداد برای خود آگاهی، ظرفیت استفاده از زبان برای گزارش حالات درونی‌مان، مکانیسم‌های حافظه کوتاه مدت، توانایی برای داشتن تجربه‌های احساسی و ادراکی، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری، توجه کردن و نظائر آن). باید میان دو گزاره زیر افتراق داد:

۱) آگاهی پدیداری به مثابه یک ویژگی اعمال ذهنی

۲) آگاهی پدیداری خودش یک عمل یا پردازش ذهنی است

به نظر می‌رسد Rey آگاهی پدیداری را یک عمل ذهنی یا پردازش ذهنی در نظر می‌گیرد، در این حالت همه مقدمات استدلال Rey درست هستند اما ربطی به موضوع ندارند. به عبارت دیگر شهود دکارتی درباره کوالیا این است که کوالیا و آگاهی پدیداری ویژگی حالت ذهنی آگاهانه (اعمال ذهنی) است. اگر Rey قرار است استدلالی علیه وجود کوالیا به کار ببرد باید استدلال او علیه مفهومی باشد که فیلسوفان حامی کوالیا درباره کوالیا دارند. این که من آگاهی پدیداری را به نحو دیگری تعریف کنم و سپس تعریف خودم را به چالش بکشم، انتقادی علیه حامیان آگاهی پدیداری نیست. او با مقدمه پنجم استدلال خود می‌خواهد به نحوی میان فهرست ارائه شده و آگاهی پدیداری ربطی برقرار کند. مقدمه پنجم استدلال Rey به‌طور دقیق‌تر چنین است:

مقدمه پنجم استدلال Rey: این واقعیت که نه تفکر کردن، نه ظرفیت و استعداد برای خودآگاهی، نه ظرفیت استفاده از زبان برای گزارش حالات درونی، نه مکانیسم‌های حافظه کوتاه مدت و نه توانایی برای داشتن تجربه‌های احساسی و ادراکی و نه توجه کردن و تصمیم‌گیری نامزدهای معقولی برای نقش آگاهی پدیداری هستند، دلیلی به ما می‌دهد که به این که درست اکنون و اینجا آگاهیم، شک داشته باشیم مقدمه پنجم استدلال Rey باعث می‌شود فرد دلیلی داشته باشد که

عرفی است. سیستم فقط با وقایع از پیش تعیین شده ارتباط دارد. از سوی دیگر Dryfus معتقد است که برنامه‌های هوش مصنوعی سنتی تنها به بخش‌های محدود و بخش‌های منفرد و مجزایی از توانایی‌های شناختی انسان می‌پردازد. مثال‌هایی از این بخش‌های محدود یا به تعبیر Dryfus جهان‌های کوچک، بازی‌های رایانه‌ای، برنامه‌های فهم زبان و ماشین‌های متخصص بیماری‌ها مانند MYCIN هستند. نکته مشترک در تمام برنامه‌ها این است که آنها نمی‌توانند وظایف خودشان را در یک محیط طبیعی مدیریت کنند. در واقع Dryfus قویا فقدان قرار گرفتن در یک مکان یا به عبارت دیگر فقدان موقعیت‌مندی (Situatdness) را در این برنامه‌ها نقد می‌کند.

بر طبق نظر Dryfus رایانه‌ها بر اساس الگوریتم‌هایی بر روی بازنماینده‌ها عمل می‌کنند، اما انسان‌ها بر اساس الگوریتم‌های متعین و مشخص عمل نمی‌کنند. رفتار و اعمال انسان‌ها مبتنی بر معرفت‌چگونگی است. در واقع ما دو نوع معرفت داریم: معرفت گزاره‌ای و معرفت چگونگی. شنا کردن، رانندگی، خیاطی و کلا توانایی‌ها نوعی معرفت چگونگی است. معرفت‌های علمی، فلسفی و نظائر آن معرفت‌های گزاره‌ای هستند. فهم متعارف و عرفی انسان‌ها بر اساس معرفت چگونگی است که به محیط و اجتماع و خصوصا تاریخچه فرد وابسته است. نکته مهم این است که فهم متعارف انسان‌ها را نمی‌توان به صورت معرفت گزاره‌ای صورت‌بندی کرد. معرفت چگونگی مانند شنا کردن الگوریتمیک نیست بلکه نوعی توانایی است. از نظر Dryfus ارتباط اطلاعات با یکدیگر بسیار مهم است و دانستن این که کدام اطلاعات با یکدیگر مرتبط هستند نیازمند تعامل با فرهنگ و اجتماع و دانستن تاریخچه هر فرد است. او می‌نویسد: «هوشمندی باید در موقعیت‌مندی فهم شود. هوشمندی نمی‌تواند مجزا از بستر زندگی انسانی فهم شود» (۳، ص ۶۲). بستر زندگی انسان شامل تاثیر بدن بر شناخت، تاثیر عوامل فرهنگی و تاریخی بر سیر زندگی انسان است. در واقع Dryfus معتقد است که هوشمندی نیازمند «زمینه‌ای از معرفت عرفی» است که انسان‌ها این زمینه را از طریق قرار گرفتن در جهان فیزیکی، اجتماعی، فرهنگی و تاریخی‌شان کسب می‌کنند. رایانه‌ها فاقد این موقعیت‌مندی هستند یعنی آنها در یک محیط یا موقعیت رشد نکرده‌اند و بنابراین فاقد هوشمندی عملی هستند. از نظر Dryfus وقتی ما بتوانیم نشان دهیم که چگونه موج‌دار بودن دست‌ها در هوا رخ می‌دهد بدون این که به اصول فیزیک و جغرافی متوسل شویم، توانستیم موقعیت‌مندی رفتار هوشمند را نشان دهیم. بدین ترتیب بر اساس نظر Dryfus امکان برنامه‌ریزی ماشینی با فرایندهای ذهنی فهرست شده در استدلال Rey وجود ندارد، چون برنامه‌ریزی چنین ماشینی مستلزم وجود قرار گرفتن

بر وجود آگاهی پدیداری شک کند. حرکت او از مقدمه پنجم به نتیجه به صورت زیر است:

الف) هیچ یک از فرایندهای ذهنی فهرست شده نامزد معقولی برای نقش آگاهی پدیداری نیستند.

سپس نتیجه می‌گیرد:

ب) پس ما دلیلی داریم تا شک کنیم که نقشی برای آگاهی پدیداری وجود دارد یا نه

نکته اینجاست که از این که هیچ یک از فرایندهای ذهنی فهرست شده نامزد معقولی برای نقش آگاهی پدیداری نیستند این نتیجه نمی‌شود پس ما دلیلی داریم که شک کنیم اساساً چنین نقشی وجود دارد یا نه.

به عبارت دیگر از ادعای الف، ادعای ب منطقاً نتیجه نمی‌شود. در واقع سوال این است چرا ما باید چنین شکی داشته باشیم؟ نتیجه ادعای ب وقتی از ادعای الف منطقاً در می‌آید که مشخص شود ویژگی‌های دیگری وجود ندارند که نقش آگاهی پدیداری را ایفا می‌کنند.

اگر ویژگی‌های دیگری وجود داشته باشند که نقش آگاهی پدیداری را ایفا کنند، آنگاه دیگر استدلال Rey ناکارآمد خواهد بود. اما او هیچ استدلال دیگری ارائه نمی‌دهد مبنی بر این که نقش دیگری برای آگاهی پدیداری وجود ندارد. او معتقد است که مفهوم آگاهی پدیداری نقشی را در حیات ذهنی ما ایفا نمی‌کند (۴، ص ۶). حال سوال این است که چرا Rey فکر می‌کند آگاهی پدیداری نقشی در حیات ذهنی ما ایفا نمی‌کند؟ پاسخ او این است که استدلال او چنین چیزی را نشان می‌دهد. اما استدلال او چنین چیزی را نشان نمی‌دهد. استدلال او صرفاً نشان می‌دهد موارد فهرست شده در استدلال، نامزد معقولی برای آگاهی پدیداری نیستند. وی برای این که نتیجه استدلال خود را نشان دهد (این که ما دلیلی داریم برای اینکه به آگاهی پدیداری شک کنیم) باید دلایل دیگری ارائه دهد مبنی بر این که هیچ نقش دیگری برای آگاهی پدیداری وجود ندارد.

نکته بعد این که استدلال Rey وقتی کار می‌کند که کوالیا و آگاهی پدیداری صرفاً نقش تبیینی داشته باشند. یعنی فهرست ارائه شده Rey نقش‌های تبیینی برای آگاهی پدیداری را فهرست می‌کند و نشان می‌دهد که هیچ کدام از این موارد نامزد معقولی برای نقش آگاهی پدیداری نیستند. بعد او استدلال می‌کند اگر موارد فهرست شده نقش تبیینی کوالیا را بازی نمی‌کنند پس کوالیا چه نقشی می‌تواند داشته باشد؟ و سپس نتیجه می‌گیرد که آگاهی پدیداری محل شک است. اما اگر با وی همدل باشیم این استدلال وقتی کارآمد است که برای آگاهی پدیداری صرفاً نقش تبیینی قائل باشیم. اگر کوالیا نقش تبیینی خواه هم داشته باشد دیگر استدلال او کار نمی‌کند. یعنی ما شواهد قوی داریم

که چرا ما واجد آگاهی پدیداری هستیم؟ مثلاً این که من یک کیفیت خاصی را در هنگام درد داشتن احساس می‌کنم. حال سوال این است چرا من این کیفیت خاص را در هنگام درد داشتن احساس می‌کنم؟ یعنی این کیفیت خودش نیازمند تبیین است. بنابراین آگاهی پدیداری صرفاً یک فرض نظری نیست که پدیده‌هایی را تبیین می‌کند بلکه پدیده‌ای است که خود آن نیازمند تبیین است. به عبارت دیگر آگاهی پدیداری هم نقش تبیینی دارد و هم نقش تبیین خواه. استدلال Rey اگر کارآمد باشد فقط ناظر به نقش تبیینی آگاهی پدیداری است و اگر کوالیا تبیین خواه هم باشد، استدلال وی اساساً استدلالی علیه آن نیست.

نتیجه‌گیری

Rey معتقد بود استدلال او نشان می‌دهد ما دلیل خوبی داریم که به وجود کوالیا شک داشته باشیم. اگر ما به وجود کوالیا شک داشته باشیم بنابراین نیازی نیست در نظریه‌های علمی وجود آگاهی پدیداری را فرض کنیم. با توجه به آنچه گفته شد مشخص می‌شود که استدلال وی استدلال کارآمدی علیه وجود کوالیا نیست و اگر این استدلال علیه وجود کوالیا کارآمد نباشد هنوز نظریه‌های علمی باید نقشی برای مفهوم کوالیا قائل باشند. بنابراین مخالفین کوالیا نمی‌توانند به استدلال Rey متکی شوند تا استدلالی علیه وجود کوالیا ارائه دهند.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق در پژوهش

تمام موارد اخلاقی رعایت شده است.

مشارکت نویسندگان

هر سه نویسنده در طراحی و تدوین استدلال و تنظیم و بازبینی دخالت داشته‌اند.

منابع مالی

انجام این مطالعه با هزینه شخصی صورت گرفته است.

تشکر و قدردانی

ندارد.

تعارض منافع

بنا به اظهار نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

References

1. Bailey AR. Phenomenal properties: The epistemology and metaphysics of Qualia [Doctoral dissertation]. Calgary, Canada:University of Calgary;1998.
2. Chalmers DJ. The conscious mind: In search of a fundamental theory. Oxford, New York:Oxford University Press;1996. pp. 3-31.
3. Dryfus H. What computers still can't do. Cambridge, Massachusetts:MIT Press;1992
4. Rey G. A reason for doubting the existence of consciousness. In: Davidson S, Schwartz GE, Shapiro D, editors. Consciousness and self-regulation. Vol. 3. New York:Plenum Press;1982. pp. 1-39.
5. Rey G. A question about consciousness. In: Otto H, Tuedio J, editors. Perspectives on mind. Dordrecht:Kluwer;1986. pp. 5-24.
6. Rey G. Toward a projectivist account of conscious experience. In: Metzinger T, editor. Conscious experience. Paderborn:Ferdinand Schoningh;1995.
7. Searle J. The mystery of consciousness. New York:New York Review Books;1998. p. 28.
8. Smith DW. Rey cogitans: The unquestionability of consciousness. In: Otto HR, Tuedio JA, editors. Perspectives of mind. Dordrecht:Springer;1988. pp. 25-31.